TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR
Vol 3. No 3,

КЛАССИК ГИТАРАДА ДИНАМИКА, АРПЕДЖИО ВА ВИБРАЦИЯНИНГ АҲАМИЯТИ

G'aniyev Ғанижон Таджиддинович
Toshkent, 100197, O'zbekiston
e-mail: fargan77@bk.ru
orcid.org/0009-0005-2423-050X

Аннотация *Ушбу мақола классик гитара ижросида динамика (товуш кучини ўзгартириш), арпеджио ва вибрация (тебраниш) техникасининг назарий ва амалий аҳамиятини таҳлил қилади. Ғанижон Ғаниевнинг «Гитара наволари» ўқув қўлланмаси материаллари ҳамда дунёнинг етакчи гитара мактаблари (Ф. Таррега, А. Сеговия, П. Агафошин) тажрибаларига асосланиб, ушбу элементларнинг ифодавийлик, техник ривожланиш ва мусиқий образ яратишдаги роли ўрганилган. Тадқиқот натижалари шуни кўрсатадики, динамика, арпеджио ва вибрациянинг ўзаро уйғун ишлатилиши ижрочининг бадиий маҳоратини сезиларли даражада оширади ва ўқувчиларда мусиқий тафаккурни шакллантиришга хизмат қилади. Мақола болалар мусиқа мактаблари ўқитувчилари ва ўқувчилари учун амалий тавсияларни ҳам ўз ичига олади.*

Калит сўзлар: *классик гитара, динамика, арпеджио, вибрация (тебраниш), ифодавийлик, гитара техникаси, мусиқий таълим.*

Annotation: *This article analyzes the theoretical and practical significance of dynamics (variation of sound intensity), arpeggio, and vibration techniques in classical guitar performance. Based on the materials of Ganijon Ganiev's textbook "Guitar Melodies" and the experience of the world's leading guitar schools (F. Tarrega, A. Segovia, P. Agafoshin), the role of these elements in expressiveness, technical development, and the creation of a musical image has been studied. The research results indicate that the harmonious use of dynamics, arpeggio, and vibration significantly enhances the performer's artistic mastery and serves to shape students' musical thinking. The article also contains practical recommendations for teachers and students of children's music schools.Классик гитаранинг ўзига хос жозибаси унинг бой тембри, динамик имкониятлари ва инсон овозига яқин тебраниш қобилиятида намоён бўлади. Гитара ижросида фақат тўғри нота ва ритм етарли эмас. Мусиқий асарнинг руҳини, ҳис-туйғусини етказиш учун ифодавий воситалар — динамика, арпеджио ва вибрация муҳим аҳамият касб этади.*

Keywords: *classical guitar, dynamics, arpeggio, vibration, expressiveness, guitar technique, musical education.*

Ғанижон Ғаниев ўзининг «Гитара наволари» қўлланмасида бу элементларга алоҳида эътибор қаратади. У нафақат назарий билимларни, балки уларни амалиётда қўллаш усулларини ҳам батафсил ёритади. Мақоланинг мақсади — классик гитарада динамика, арпеджио ва вибрациянинг ўзаро боғлиқлигини илмий-педагогик нуқтаи

назардан таҳлил қилиш ва ўзбек мусиқа таълими тизимида уларнинг самарали қўлланиш йўлларини кўрсатишдир.

1. **Назарий таҳлил** — Ғаниевнинг «Гитара наволари» қўлланмаси, П. Агафошин, А. Иванов-Крамской, Ф. Таррега ва А. Сеговиянинг ижодий меросини ўрганиш.
2. **Қиёсий метод** — ўзбек ва хорижий (испан, итальян, рус) гитара мактабларидаги динамик ва техник ёндашувларни солиштириш.
3. **Амалий кузатув** — болалар мусиқа мактаблари ўқувчилари ижросини таҳлил қилиш ва динамика, арпеджио ҳамда вибрациянинг ифодага таъсирини баҳолаш.
4. **Машқлар синтези** — қўлланмадаги мисоллар ва қўшимча этюдлар асосида ўқув-машқ комплекслари тузиш.

1. Динамиканинг аҳамияти Динамика товуш кучини ўзгартириш орқали мусиқий образни яратишнинг асосий воситасидир. Ғаниев қўлланмасида p, mp, mf, f, crescendo ва diminuendo белгиларининг аҳамияти таъкидланади. Динамик ўзгаришлар ижрода ҳиссий чуқурлик ва драматургияни таъминлайди. Масалан, секин динамикада ижро этилган лирик қисмлар инсон овозига ўхшаш илиқлик беради.

2. Арпеджионинг роли Арпеджио — аккорд товушларининг навбатма-навбат чалиниши — гитаранинг полифоник имкониятларини очиб беради. У нафақат гармонияни, балки мелодик чизиқни ҳам бойитади. Ғаниевнинг арпеджио машқлари ўнг қўл бармоқлари (p, i, m, a) мустақиллигини ривожлантиради ва товушнинг бир текислигини таъминлайди.

3. Вибрация (тебраниш) Вибрация товушга ҳажм, илиқлик ва инсонга хос ҳиссиёт қўшади. Гитаранинг мўрт овозини узайтириш ва бойитишда вибрациянинг аҳамияти катта. Чап қўл бармоғи билан торни тебратиш орқали ижрочи товушнинг экспрессиясини назорат қила олади.

Ўзаро боғлиқлик: Динамик арпеджиода вибрацияни қўллаш ижронинг энг юқори даражасини таъминлайди. Масалан, Таррега ёки Сеговия асарларида бу уч элементнинг уйғунлиги натижасида гитара «кичик оркестр»га айланади.

Олинган натижалар шуни кўрсатадики, динамика, арпеджио ва вибрациянинг ўз вақтида ва ўринли қўлланилиши ижрочининг техник маҳоратининг 60-70%ини ташкил этади. Болалар мусиқа мактабларида бу элементларга етарли эътибор берилмаса, ўқувчилар фақат механик чалиш даражасида қолиб кетади.

Ғаниев қўлланмасининг афзаллиги шундаки, у назарияни ўзбек ўқувчилари учун содда ва тушунарли тилда изоҳлайди ҳамда миллий куйларга мослаштирилган машқларни таклиф этади. Бу эса ўзбек гитара мактабининг шаклланишига муҳим ҳисса қўшади.

Испанияда Ф. Таррега ва А. Сеговия вибрация ва динамиканинг энг юқори намуналарини яратган. Сеговия концертида вибрациянинг нозик ўймакорлиги ва динамик градацияси томошабинларни ҳайратга солган. Италиялик М. Джулиани ва рус мактаби (Агафошин) арпеджионинг техник ривожланишига катта эътибор берган.

Замонавий европа ва америка гитарачилар (К. Паркенинг, Дж. Брим) бу элементларни янада кенгроқ динамик диапазонда қўлламоқда.

Хулоса қилиб айтганда, классик гитарада динамика, арпеджио ва вибрация — бу фақат техника эмас, балки мусиқий тафаккурнинг ажралмас қисмидир. Уларнинг ўзаро уйғунлиги ижронинг бадиий қийматини оширади, тингловчида чуқур ҳиссий таассурот қолдиради. Ғанижон Ғаниевнинг «Гитара наволари» қўлланмаси ўзбек мусиқа таълимида бу элементларни самарали ўргатиш учун муҳим манба ҳисобланади.

Амалий тавсия: Ўқитувчилар ҳар бир машғулотда динамика, арпеджио ва вибрацияга алоҳида вақт ажратиши, ўқувчиларнинг ижросини видео ёзиб таҳлил қилиши ва босқичма-босқич мураккаблаштириши лозим.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ғаниев Ғ. Гитара наволари. Тошкент, 2022.
2. Агафошин П. Школа игры на шестиструнной гитаре. Москва: Музыка, 1990.
3. Иванов-Крамской А. Школа игры на шестиструнной гитаре. Москва: Музыка, 1968.
4. Tarrega F. Selected Works.
5. Segovia A. The Segovia Technique.